

Onrust in ooglaserbranche na Zembla-uitzending

De risico's van Lasik

“Als iemand me verteld had dat ik nog twee weken te leven had, had ik er geen traan om gelaten.” Een heftige uitspraak van huisarts Michael Brouwer, die centraal staat in een uitzending van Zembla over de risico's van Lasik-ooglaserbehandelingen. De uitzending maakte veel los, bij consumenten, artsen en oogklinieken en bij optiekbedrijven. Is de Lasik-behandeling wel zo veilig en goed als de artsen beweren? Wat zijn de risico's en worden patiënten daarover voorgelicht? Zembla concludeert dat de klinieken op dit punt tekort schieten. Oculus gaat op onderzoek uit.

Tekst: Myrthe Blazís

Horrorverhaal

Huisarts Michael Brouwer ervaart heftige zenuwpijn na zijn Lasik-behandeling. Een gegeven waar Zembla vol sensatie op inspringt in de uitzending 'Met droge ogen', die afgelopen december op televisie was. Uitspraken als 'het was alsof er een mes in m'n ogen zat' en 'een horrorverhaal', zijn natuurlijk goed voor de kijkcijfers. De Amerikaanse optometrist Edward Boschnick doet er in de uitzending nog een schep bovenop. Volgens hem komen deze klachten vaker voor en kunnen ze ernstige gevolgen zoals depressies en zelfmoordneigingen veroorzaken. Hij noemt de ingreep zelfs onethisch omdat het een onnodige ingreep op een gezond oog is. Brouwer heeft de inspectie voor de gezondheidszorg gewaarschuwd en heeft brieven aan het Nederlands Gezelschap voor Refractie Chirurgie (NGRC) geschreven.

Pijn

Had dit probleem voorkomen kunnen worden bij patiënt Brouwer? De behandelend oogarts Nico Trap, werkzaam bij Oogkliniek Heuvelrug, komt aan het woord in de uitzending. Hij is geschrokken van het verhaal van Brouwer en beaamt dat de behandeling risico's met zich meebrengt, zoals elke chirurgische ingreep. “Maar dit was niet te voorzien. Brouwer leek een geschikte kandidaat voor de behandeling, hij is echt een uitzondering en zijn klachten zijn onverklaarbaar.”

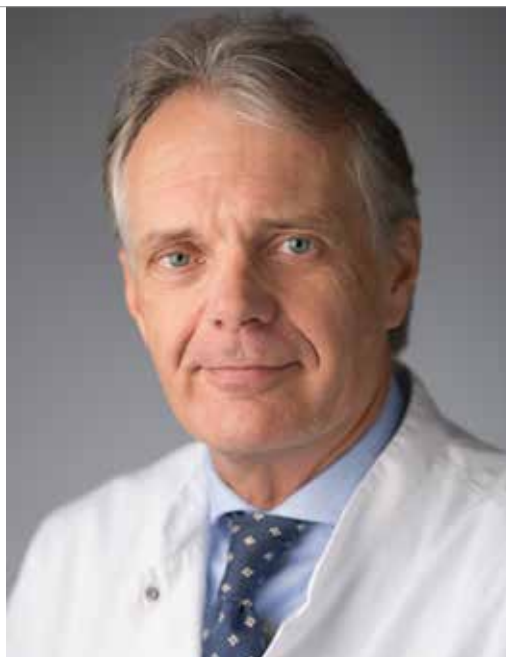
Laurens-Jan Merckx van Merckx Brillen herkent de pijn die Brouwer omschrijft wel. Hij werkt al sinds 2004 samen met Eyescan en doet de voor- en na-onderzoeken van patiënten die hun ogen laten laseren bij Eyescan en heeft dus veel ervaring op dit gebied. “Pijnklachten zoals geen licht meer kunnen verdragen zie ik vaak, maar dan na een transPrk/Lasek-behandeling”, vertelt Laurens-Jan. “Na een Lasik-behandeling zie je deze heftige pijnklachten eigenlijk niet. Halo's en droge ogen zie je wel. Maar dat zijn klachten die weer verdwijnen, of waar je hersenen aan wennen (halo's), al kan het soms wel een jaar duren voordat de klachten weg zijn.”

Ook Jan de Groot van Jan de Groot Contactlenzen in Groningen werkt samen met Eyescan: “Zelf heb ik nooit een dergelijke pijnsensatie bij een klant meegemaakt. De bijwerkingen die ik zie na Lasik-behandelingen hebben vooral betrekking op discomfort als gevolg van droge ogen. Daar let

Wat is Lasik?

Bij Lasik maakt de oogarts met behulp van een laserapparaat een flapje op het voorste deel van de cornea. Na omleggen van het flapje wordt met behulp van de excimerlaser van het blootliggende hoornvlies een laag weefsel verdampt, waarna het voorste deel (het flapje) weer in de oorspronkelijke positie wordt teruggeplaatst. Het doel van de behandeling is het verminderen van de bijziendheid of verziendheid en/of het astigmatisme. (Bron: Eyescan)

Nico Trap: "Als wij het risico van behandeling te groot vinden, behandelen we niet."

ik speciaal op tijdens de vooronderzoeken, en probeer de klant daar zo goed mogelijk over te informeren en te adviseren."

Zeldzame complicatie

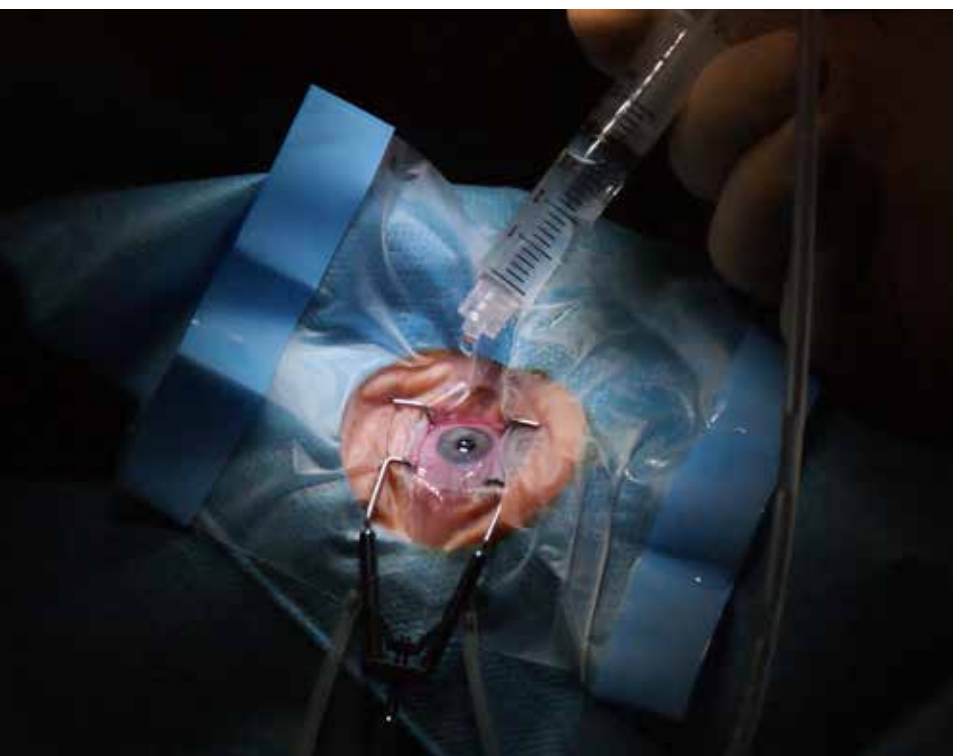
De Lasik-behandeling heeft risico's, daar maakt niemand een geheim van. Op de site van het NGRC staan de verschillende risico's duidelijk beschreven. Ook neuralgische pijn wordt genoemd en omschreven als 'een zeer zeldzame complicatie (in Nederland voor zover bekend een of twee gevallen sinds dat Lasik-behandelingen in Nederland gedaan worden (1998), jaarlijkse schatting Lasik procedures 13000 per jaar (2015))'. Is het dan

Geen enkele medische ingreep zal ooit geheel vrij zijn van risico's, maar de alternatieven zijn ook niet vrij van gevaar.

een risico waar alle klinieken en betrokken optiek-bedrijven rekening mee moeten houden? En worden patiënten voldoende voorgelicht over de risico's? Zembla kijkt met de verborgen camera mee bij voorlichtingsbijeenkomsten in drie verschillende klinieken. Overal geven ze aan dat er vrijwel geen bijwerkingen zijn. Alleen droge ogen, maar die klachten verdwijnen weer. Gevallen van zenuwpijn worden niet herkend. Zembla concludeert dat de voorlichting ernstig tekort schiet. Peter Ringens, bestuurslid bij het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG) geeft in de uitzending aan dat de patiënt goed voorgelicht moet zijn. In een verklaring op de NOG-website staat: 'In het kader van de kwaliteitsbewaking kent het NOG een certificering voor refractie-chirurgen waarin afspraken gemaakt zijn over de minimale eisen waaraan moet worden voldaan om deze behandeling aan te bieden. Hierin past ook de uitwerking van de informatie die gedeeld dient te worden met patiënten voordat zij een behandeling ondergaan. Samen met onze collega's van het NGRC zullen wij de informatieverstrekking rondom de diverse refractiechirurgische behandelingen, waaronder de LASIK-methode, en hun eventuele bijwerkingen verder aanscherpen.' Dit impliceert dat de informatievoorziening op dit moment tekort schiet. Maar is het echt zo slecht als Zembla ons laat zien?

Verwachtingsmanagement

Nico Trap herkent de kritiek van Zembla op de voorlichting niet. "Integendeel, we zijn de eerste snijdend specialisten (refractiechirurgen) die begonnen zijn met het opstellen van een consensus die onze professionele standaard in detail beschrijft en bepaalt. In navolging van onze beroepsgroep zijn ook andere specialisten hier mee begonnen. Het hanteren van een zogenaamd 'informed consent' is hier onderdeel van. Hierin hebben we zwart op wit gezet wat de behandeling inhoudt en wat de risico's zijn. Dit consent ondertekenen onze patiënten dus ze weten wat de risico's zijn. Dit consent is niet om mezelf onschendbaar te maken, als ik een verwijtbaar fout maak ben ik hiermee niet vrijgepleit. Maar het is een wederzijdse bevestiging over de informatievoorziening. We kijken goed naar wat de beste behandeling is voor de betreffende patiënt. Wat wil hij er mee bereiken, zijn zijn ogen geschikt, is het technisch mogelijk? Daar zijn we eerlijk in. 10 tot 15 procent is ongeschikt en dat geef ik dan ook eerlijk aan. Als iemand al veel last heeft van droge ogen, bespreek ik eerlijk en kritisch of een laserbehandeling nou wel de juiste keuze is. Patiënten hebben natuurlijk hun eigen verantwoordelijkheid, zij beslissen

Ook Laurens-Jan Merckx onderstreept het belang van goede voorlichting: “Het is belangrijk dat je de patiënten goede voorlichting geeft, je doet eigenlijk aan verwachtingsmanagement. Maar dat werkt ook zo als je voor het eerst vormstabiele contactlenzen inzet bij een klant. Dan bereid je ze ook voor dat het heel vervelend voelt. Lasik staat bekend als de laserbehandeling die het minst pijn doet. Er wordt soms zelfs gezegd dat je een dag na de behandeling alweer aan het werk kunt. Daar ben ik altijd voorzichtig in. Ik adviseer patiënten om een week na de behandeling geen verplichtingen te hebben. Als dan blijkt dat ze na twee dagen toch weer aan het werk kunnen, valt het alleen maar mee. Maar als ze er vanuit gaan dat ze een dag later weer aan het werk kunnen, en het lukt niet, dan is het erg vervelend. Ik zou zelf m'n ogen nooit laten laseren, ik ben tevreden met mijn bril. Ik zie het toch als cosmetische ingreep, daar ben ik niet van. Maar aan de andere kant, alles heeft een risico. Als je in de auto stapt loop je ook risico's. Daar moeten mensen zelf voor kiezen.”

Laurens-Jan Merckx: “Met goede voorlichting doe je eigenlijk aan verwachtingsmanagement.”

uiteindelijk of ze de behandeling willen. Maar het is onze taak om ze goed voor te lichten. Als wij het risico van behandeling te groot vinden of we kunnen niet bieden wat de patiënt van ons verlangt, behandelen we niet.”

Trap geeft overigens aan dat de betreffende patiënt in de uitzending van Zembla het informed consent heeft getekend. “Daarmee heeft hij getekend voor complicaties die ernstiger, permanent en vaker voorkomend zijn dan de complicatie die nu is opgetreden.”

Marlijn Lapikas, hoofd Marketing en Communicatie van Eyescan: “Goede voorlichting is van groot belang, zodat de klant een weloverwogen beslissing kan nemen. Een ooglaserverhandeling is een medische ingreep en dan zijn er altijd risico's op complicaties. Die vermelden wij altijd. Ook bespreken we het met de klant wanneer we de kans groter bij die persoon achten dat er een neveneffect optreedt. We raden behandelingen af als ogen er niet geschikt voor blijken te zijn. Het vooronderzoek en goed advies zijn ontzettend belangrijk. Onze klanten krijgen altijd een toestemmingsverklaring mee naar huis zodat ze deze op hun gemak kunnen doorlezen en vervolgens nemen we die in de kliniek nogmaals met de klant door als er vragen over zijn. De behandeling wordt alleen uitgevoerd als de klant een getekende toestemmingsverklaring heeft ingeleverd. Met andere woorden, als we zeker weten dat ze van alle risico's en mogelijke complicaties op de hoogte zijn. Vergeleken met andere medische ingrepen zitten er aan refractiebehandelingen minimale risico's.”

Tijdelijke onrust

Heeft de uitzending veel invloed gehad op de klinieken? De meeste klinieken hebben een reactie (vooraf en/of achteraf) op de uitzending van Zembla geplaatst op hun website. Ook hebben sommige klinieken extra informatie over de Lasik-behandeling geplaatst, met antwoord op mogelijke vragen. “De uitzending geeft tijdelijke onrust”, aldus Nico Trap. “Er zijn een paar kritische mensen die na de uitzending zijn afgehaakt. Maar er zijn ook mensen die ons juist hebben opgezocht

Informed Consent

Een belangrijk uitgangspunt van het gezondheidsrecht is dat de patiënt toestemming geeft voor het uitvoeren van een medische behandeling. Zonder toestemming is er immers sprake van een ongeoorloofde inbreuk op de integriteit van een patiënt. Om rechtsgeldig toestemming te geven heeft de patiënt goede informatie nodig. Daarom moet een arts, alvorens toestemming te vragen, de patiënt eerst informatie geven over het voorgenomen onderzoek of de voorgestelde behandeling. De informatieplicht van de arts en het toestemmingsvereiste vormen een twee-eenheid. Dit wordt ook wel 'informed consent' genoemd. (Bron: KNMG)

om zich meer te laten informeren. Ik heb niet gemerkt dat er nu veel meer naar de risico's wordt gevraagd. De uitzending heeft voor ruis gezorgd. Het ging specifiek om de Lasik-behandeling, maar ik merk dat mensen ook onrustig werden over andere ooglaserverhandelingen. Ze zien niet in welke context dit gezien moet worden.”

Eyescan merkte weinig invloed door de uitzending. “Een paar mensen hadden wat vragen naar aanleiding van de uitzending”, aldus Marlijn Lapikas.

“Er zijn twee annuleringen geweest en twee mensen die de behandeling nog even wilden uitstellen. We hebben iedereen die vragen had prima te woord kunnen staan. Ook van de optiekzaken waar we mee samenwerken hebben we weinig vragen gehad. De uitzending is voor hen juist een mooie manier om het onderwerp risico's en neveneffecten aan te snijden.”

Zo ook bij Jan de Groot: “Het tijdstip de uitzending viel gelijk met een aantal afspraken voor vooronderzoek van onder meer Eyescan. Ik verricht ook nog vooronderzoeken en nacontrole voor mensen die hun ogen in het buitenland laten behandelen. Er waren geen afzeggingen naar aanleiding van de uitzending. Men stelde wel meer vragen en het was nodig om uitgebreider de antwoorden te formuleren. Tijdens mijn vooronderzoeken refereer ik nog wel aan deze uitzending, als is het maar om wat vragen bij de klant los te krijgen.”

Maatregelen

Uit het persbericht op de website van het NGRC blijkt ook dat er geen maatregelen genomen hoeven worden: ‘Geen enkele medische ingreep zal ooit geheel vrij zijn van risico's, neveneffecten, of complicaties. Overigens zijn ook de alternatieven niet vrij van gevaar – denk aan oogschade door infecties bij contactlenzen of door ongelukken met een brillenglas. Wij beroepen ons op de grote series ooglaserverhandelingen die zijn gepubliceerd in de wetenschappelijke wereldliteratuur, en op de ervaringen van onze honderdduizenden cliënten van de afgelopen decennia als wij constateren dat ooglaserverhandelingen, inclusief Lasik, veilig, verantwoord en doeltreffend zijn.’ Nico Trap: “Ik heb niks veranderd, Zembla dicteert niet hoe ik werk. Ik informeer mensen goed en laat ze erover nadenken. Het is nooit 's ochtends hier binnenkomen, 's middags behandelen. Wel zijn we als beroepsgroep in gesprek over het benoemen van risico's op uiterst zeldzame complicaties in een soort bijsluiters. Wat ik het meest spijtig vind, is dat Peter Ringens namens onze beroepsgroep, als professor oogheelkunde op televisie zegt dat de informatievoorziening tegen het licht moet

worden gehouden. Door zijn opmerking kan de kijker denken dat we het niet goed hebben gedaan. Dat is een messteek in de rug. Ik sta volledig achter mijn werkwijze.”

Kamervragen

Naar aanleiding van de uitzending hebben SP-kamerleden Van Gerven en Leijten 16 kamervragen gesteld aan Minister Schippers (Volksgezondheid, Welzijn en Sport) over de informatievoorziening en de risico's bij Lasik-oogchirurgie. In februari heeft de Minister de vragen beantwoord. Deze vragen en antwoorden kun je terugvinden op de NUVO-site. Aan de Minister wordt gevraagd of ze de conclusie onderschrijft dat er een discrepantie is tussen de informatievoorziening en de wetenschappelijke bevindingen en patiëntuitkomsten, en zelfs of ze de Lasik-oogchirurgie wil herevalueren en of er sprake is van acuut gevaar voor de volksgezondheid. In haar antwoorden geeft Minister Schippers echter aan dat ze geen aanleiding voor herevaluatie ziet. Ook schrijft ze: ‘Het NGRC dat zich ten doel stelt om de kwaliteit van de refractiechirurgie in Nederland te bewaken en te bevorderen en onderdeel uitmaakt van het NOG, beoordeelt ooglaserverhandelingen, inclusief Lasik, als veilig en verantwoord. Daarvoor moet vanzelfsprekend voldaan worden aan de regels en veldnormen. De IGZ ziet erop toe dat relevante wet- en regelgeving en veldnormen worden nageleefd.’ De verantwoordelijkheid voor de keuze voor zorg waar geen medische noodzaak aan ten grondslag ligt, ligt bij de patiënt en bij de zorgaanbieder, aldus de Minister. Ook zegt de Minister dat de IGZ geen signalen heeft dat er sprake is van een acuut gevaar voor de patiëntveiligheid.

Conclusie

Het lijkt erop dat er onrust is ontstaan door de uitzending van Zembla, maar dat er eigenlijk geen aanleiding is om werkwijzen aan te passen. Het belang van goede voorlichting wordt nog eens benadrukt, maar professionele oogklinieken hechten hier allemaal veel waarde aan. Als opticien kun je je klanten dan ook met een gerust hart naar een goede kliniek verwijzen. Maar uiteindelijk blijft de keuze voor de behandeling een bewuste keuze van de patiënt zelf. En weet hij welke risico's daarbij horen. Net zoals bij het dragen van contactlenzen... of autorijden...

[Wil je de uitzending van Zembla terugkijken? Op \[www.nuvo.nl\]\(http://www.nuvo.nl\) vind je de link naar de betreffende uitzending.](#)

Aan Minister Schippers is gevraagd of ze de Lasik-oogchirurgie wil herevalueren en of er sprake is van acuut gevaar voor de volksgezondheid.